

Kunst in kerken

een kunstrijke wandel- en fietsroute in Noardwest-Fryslân

2019

Tjabel Klok

Primitieve, oud-Mexicaanse en oosterse decoratie- en stooktechnieken vormen een sterke inspiratiebron voor het werk van Tjabel Klok. Hij transposeert deze echter op een geheel eigen wijze tot hedendaagse vormgeving en kleurstellingen. In de RAKU-techniek maakt hij gebruik van eigentijdse vormen en glazuren en gaat de dialoog aan met de traditie door de toepassing van oude technieken en stookwijzen.

Stevenskerk, Buorren 29, 8816 HT Skingen

Op de plaats van de huidige kerk heeft vanaf de elfde of twaalfde eeuw een kerk gestaan, waarvan eigenlijk alleen bekend was dat die waarschijnlijk in Romaanse stijl was opgetrokken. Deze werd in 1600 vervangen door een kerk met een zadeldak. In 1878 is er een nieuwe kerk gekomen in neoklassieke bouwstijl. In 2003 is de kerk na een grondige restauratie weer in gebruik genomen.

Paula Deutekom

Paula Deutekom (Schagen, 1951) woont vanaf 1976 in Slappeterp. Haar leven lang is zij al gefascineerd door het werken met klei. Vooral na haar opleiding tot docent beeldende vorming liet het materiaal haar niet meer los. Ze ontdekte steeds meer dat klei voor haar het ideale materiaal is om beeldend mee te werken. In haar werk heeft ze een voorkeur voor organische vormen, wat onder meer blijkt uit de omvangrijke serie vrouwenfiguren die ze heeft gemaakt. Voor 'Kunst in de kerken' maakte zij recent 2 vrouwen: Tegenwind en Voordewind, waarbij de kleuren van de glazuur passen bij het interieur van het kerkje in Slappeterp.

Dionysiuskerk, Menamerdyk 3, 9037 JV Slappeterp

De recht gesloten zaalkerk in expressionistische vormen werd in 1926 gebouwd naar plannen van Hendrik Hendriks Kramer. De hervormde kerk verving een oudere kerk. Het schip en pseudo dwarsschip zijn voorzien van smalle getrapte vensters. De zadeldakoren heeft een torenuurwerk met keramische wijzerplaten. De gewelfribben op consoles zijn versierd met afbeeldingen van de vier evangelisten, mogelijk vervaardigd door W.C. Brouwer. Het orgel uit 1927 is gemaakt door Bakker & Timmenga.

Petruskerk, Tsjerkhofspaed 1, 8856 BZ Pietersbierum

Na een blikseminslag is het schip van de kerk herbouwd in 1845 volgens het plan van de neoclassicistische bouwmeester Thomas Romein. Met grote gietijzeren ramen – wat voor veel licht zorgt – en als het donker werd kon de gasverlichting aan; ook in Pietersbierum brak de nieuwe tijd aan. Het interieur is dat van de zogenaamde waterstaatskerk: een zaalkerk met romaanse (neoklassieke) elementen. De toren is in 1878 gebouwd in neogotische stijl. In 2012 zijn grafzerken ontdekt uit eind 15e eeuw.

Klaas Werumeus Buning

Klaas Werumeus Buning (Workum, 1955) bouwt in dikke, korte verfstreken zijn impressionistische schilderijen op. Hij is veelzijdig in zijn onderwerpen: landschappen, portretten, dieren, interieur en natuur. Hierbij gaat aandacht voor het kleine en gevoel voor het monumentale samen. 'Ik waak over het spel tussen verf en de wereld. Ik beeld wel iets af van de wereld, maar ook weer niet. Het schilderij is ook een ruimte die zelf gevuld raakt met licht en kleur. Het wordt een verstilde dans van vormen en stemmingen, een eenmalige verbintenis tussen beeld, materiaal en visie.' www.werumeusbuning.nl

Annemarie Veenstra

Annemarie Veenstra (Leeuwarden, 1951) werkt op papier en is textielkunstenaar. De natuur, met onderliggende thema's, is haar inspiratiebron. In haar ruimtelijke textiele objecten verbeeldt ze op poëtische wijze haar verbinding met de natuur van Waddeneilanden en o.a. Schotland en IJsland. Heden en verleden brengt ze samen door toevoeging van organische materialen. Ze werkt met o.a. hoorn, bot, eigengemaakt zijde-touw, fotocollages en juthout. Ze schrijft haiku waarin ze terugblijkt op jeugdvakanties op Terschelling. Deze teksten maken, geschreven in vrije kalligrafie met bister op zijdepapier, deel uit van haar meest recente werk. www.annemarieveenstra.exto.nl en www.annemarieveenstra.kunstinzicht.nl

Sixtuskerk, Tsjerkepaed 1, 8855 HM Sexbierum

De kerk is eigendom van de Protestantse Gemeente Sexbierum-Pietersbierum en is nog wekelijks in gebruik. De tufstenen kerk (eind 12e - begin 13e eeuw) is gewijd aan de Heilige Sixtus. De toren is in 1905 wegens verzakking ommetseld en heeft daarbij het oude karakter verloren. Het interieur is befaamd door het vele fraaie houtsnijwerk (1768, Johannes George Hempel) aan preekstoel, doophek, doopvont, tekstborden en orgelkas. Het snijwerk is vol van symboliek. Het prachtig gerestaureerde orgel bevindt zich boven de met veel houtsnijwerk versierde kerkafsluiting.

Kunst in kerken 2019

Twee aantrekkelijke fiets-, loop-, jfi- en vaarroutes voeren u over eeuwenoude zeedijken, langs pronkkes van kerken en tonen u heden-dagse kunst van Friese kunstenaars: De westelijke route (14 km) loopt van Dongjum via de Getswerderdyk en de Frensjerdyk naar Sexbierum. Via de Walburgastrjitte gaat de route door naar Pietersbierum en daarna via de N393 naar Oosterbierum. Een fraaie omweg kunt u nemen over de Hoarnestreek langs Liauckamastate (poortgebouw en stin-zenterrein). Na Oosterbierum de Mûntswel via Kloosterildum weer terug naar Dongjum. De oostelijke route (25 km) loopt van Bertsjum via de Gernierswei naar Menaam. Via de Rypsterdyk door Dronryp en vervolgens via de Rijksstraatweg en de Skingsterdyk door naar Skingen en Slappeterp. Met de Slappeterpsterweg

Kunst in kerken

Een kunstrijke wandel- en fietsroute in Noardwest-Fryslân

Iedere zaterdag van 6 juli t/m 14 september 2019 van 13.30 -17.00 uur, toegang gratis.

Kunst in Kerken is een jaarlijks terugkerende initiatief waarbij historische kerken worden (her)gebruikt als podium voor beeldende kunst. Dit jaar zijn er maar liefst twee routes door het Noordwest Friese landschap. Volg de eeuwenoude dijken en paden en laat u verrassen door het eigentijdse werk van verschillende Friese kunstenaars.

Westelijke route (circa 14 km)

Sexbierum (*Sixtuskerk*) Tjabel Klok
Pietersbierum (*Petruskerk*) Klaas Werumeus Buning en Annemarie Veenstra
Dongjum (*Donatuskerk*) Pieter Ploeger

Oostelijke route (circa 25 km)

Berltsum (*Koepelkerk*) Han Reeder
Menaam (*PKN-kerk*) Gerda Hulsinga
Dronryp (*Salviuskerk*) Ellen Mandemaker
Skingen (*Stevenskerk*) Paula Deutekom (*tevens foto's van Wiep Kingma*)
Slappeterp (*Dionysiuskerk*) Paula Deutekom
Ried (*Walburgakerk*) Anne Feddema
Wier (*Ioannis Theatertsjerke*) Joke Ket

Kunst in Kerken is een initiatief van Keunstwurk en is gerealiseerd door een samenwerking met culturele initiatiefnemers van de deelnemende kerken en Stichting Keunst yn Tsjerken. Een project als dit is alleen mogelijk door de medewerking van sponsors die kerk en kunst een warm hart toedragen.

Met dank aan:

de plaatselijke kerkgemeenschappen

en alle vrijwilligers

FGD Assurantiën, Leeuwarden

Gemeente Waadhoeke

Fonds Nij Bethanië

Prins Bernhard Cultuurfonds

Meindersma-Sybenga Stichting

Stichting Tsjerkepaad

Stichting Alde Fryske Tsjerken

KEUNSTWURK

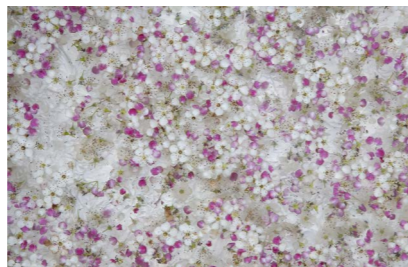
Fonds Nij Bethanië

FGD Assurantiën

Koepelkerk, Tsjerkestrjitte 2, 9041 AV Berltsum

De Koepelkerk met de achtkantige koepel werd gebouwd tussen 1777 en 1779 op de fundamenten van de oude kruiskerk uit de 14e eeuw. In de lantaarn (de koepel bovenop de kerk) hangt een kleine luidklok (1593), nog afkomstig uit die eerste kerk. De versiering op de kathedervormige preekstoel is uitgevoerd in Louis XVI-stijl, maar de versiering uit de tijd daaraan voorafgaand komt naar voren in de symbolen van de vier jaargetijden met o.a. landbouwgewassen en fruit (een verwijzing naar de vele 'hofkers' (fruitelers) in de 18e en 19e eeuw). Het orgel stamt uit 1780 en is gebouwd door Johannes Mitterreither uit Leiden.

Han Reeder

Natuur, landschap en het licht. Langs die drie oriëntatiepunten ontwikkelt zich het werk van Han Reeder (Drachten, 1939). De werkelijkheid zoals die zich aandient is niet meer dan vertrekpunt. Het concept is de stuwende kracht in het creatieve proces. Omdat het concept natuurlijk niet beperkt blijft tot het realiseren van één werk, ontstaat van werk naar werk, al doende iets van

een verhaal. Veelal is licht het onderwerp. 'Bloemstillevens' is zijn nieuwste project, waarbij hij zich graag laat inspireren door uiteenlopende 'florale tradities' maar vooral zijn eigen weg zoekend. Een sterke neiging tot abstraheren resulteert soms in 'bloemstillevens zonder bloem'. www.hanreeder.nl

Ioannis Theatertsjerke, Lautawei 5a, 9043 VN Wier

De kerk stamt uit de 12e eeuw en heeft een spitsbogig eikenhouten tongewelf uit de 15e eeuw. Bijzonder is de avondmaalsruimte in het koor. Het orgel van Radersma dateert uit de 19e eeuw. Het astronomisch uurwerk aan de toren is in de Tweede Wereldoorlog door een onderduiker gemaakt.

Joke Ket

Joke Ket (Leeuwarden, 1945) schildert tegenwoordig vooral over het Waddengebied. Zij werkt uit de gedachte 'het vuur der aarde'; dit betekent dat al haar werk ontstaat door rood, het vuur der aarde. 'Het Wad geeft mij de ruimte van ademen en de sensatie van zout op je lippen, voeten in het slik, zand op je lijf. Het geeft mij het ultieme gevoel van vrijheid en mijn verbondenheid met Friesland. Wadvondsten verwerk ik in mijn schilderijen.' www.schildereizen.com

Salviuskerk, Tsjerkebuorren 1, 9035 BA Dronrijp

De Romaanse kerk is oorspronkelijk gewijd aan de H. Salvius en dateert uit de 12e eeuw. Begin 16e eeuw kreeg de kerk zijn laatgotische karakter. De vloer in de kerk bestaat voor een groot deel uit fraai beeldhouwde grafzerken uit de 17e eeuw. Het interieur bestaat onder andere uit 7 herenbanken ook uit de 17e eeuw. De kerk bezit het oudste kerkorgel van Friesland gebouwd in 1653 door de gebroeders Baders. Aan de zuid- en oostzijde is de kerk voorzien van bijzondere ingangspoorten uit 1650. Naast de ingang bevindt zich een gedenksteen van Eise Eisinga, de bouwer van het Planetarium te Franeker.

Ellen Mandemaker

Een paar jaar geleden is Ellen Mandemaker (Haarlem, 1968) van Amsterdam naar Slappeterp verhuisd, waar zij naast een aardappelteler kwam te wonen. Zo kwam ze in aanraking met de aardappel en de wereld die daar achter schuilt gaat. Sindsdien fotografeert ze de aardappel in alle hoedanigheden, binnen en buiten haar studio. 'De aardappel raakt mij, omdat hij oer en allereerst is, persoonlijkheid heeft, maar willoos is, hij overal komt, maar zelden goed bekeken wordt'. www.ellenmandemaker.com

Walburgakerk, Kerkepad 1, 8811 HE Ried

De oorspronkelijke kerk is van omstreeks 1100 en de toren uit 1625. In 1653 volgde een ingrijpende verbouwing, waarbij grote ramen werden aangebracht en de ramen aan de noordzijde dichtgezet. In 1871 werd de kerk voorzien van ijzeren spitsboogvensters en witte bepleistering. In 2015 werd groot onderhoud gepleegd aan ramen, muren, leiendak en toren. De kerk heeft een rijkelijk met houtsnijwerk versierde preekstoel met trap, achterschot en klankbord. Het door Jan Franssen (orgelmaker in Zweins) begin 18e eeuw gebouwde orgel is in 1829 gerestaureerd door L.J. en J. van Dam.

Anne Feddema

Anne Hendrik Berend Feddema (Leeuwarden 1961) volgde zijn opleiding aan Ateliers '63 te Haarlem (nu de Ateliers in Amsterdam). Zijn werk is poëtisch en geworteld in het Expressionisme. De schilderijen en werken op papier zijn speciaal gemaakt voor de Walburgakerk en hebben verhalen uit het Nieuwe Testament als onderwerp. Volkskunst speelt op dit moment een belangrijke rol in zijn manier van uitbeelden. www.facebook.com/ahbfeddema

Nederlands Hervormde kerk, Skilpaed 2, 9036 MH Menaam

Deze kerk werd in 1874 gebouwd op funderingen van een ouder godshuis. De toren verving eerder (1866) de oude zadeldaktoeren. Het interieur bestaat o.a. uit de fraai gesneden preekstoel met doophek en een overhuifde herenbank (1672), voorzien van een alliantiewapen (Camstra-Aebinga) en een herenbank aan de oostzijde. Het overige meubilair stamt uit 1874, evenals de hangende petroleumlampen. Onder de vloer bevinden zich grafkelders en -stenen. Het Hardorff-orgel verving in 1861 het orgel uit 1747 van Chr. Müller. In de toren hangen twee luidklokken (1473 en 1619).

Gerda Hulsinga

Het Friese landschap en het Wad zijn voor Gerda Hulsinga (Leeuwarden, 1952) een nooit opdrogende bron van inspiratie. Al bijna niet te tellen keren is het al uit haar penselen gevloeid, in alle jaargetijden, bij dag en nacht, met storm en zonneschijn. Zelf zegt ze hierover: 'Ik moet niet alleen kijken, maar ook de sfeer kunnen ervaren. Dan kan ik het, eenmaal thuisgekomen, pas op het doek kwijt. Mijn gevoel is hierbij ook heel belangrijk. Ik houd van ruimte (soms de alom

aanwezige leegte) in mijn werken. Er hoeft niet eens zoveel te gebeuren. Dat er juist in die ruimte en leegte veel zichtbaar is, dat is mijn streven.' www.gerdahulsinga.tk

Donatuskerk, Dorpsstraat 8, 8808 HL Dongjum

De oude kerk, een groot gebouw met stompe toren, is in 1776 afgebroken en in 1777 vervangen door een bakstenen kerk met spitse toren. Pronkstuk is de tegen de oostwand gesitueerde graftombe voor S. van Goslinga en J. I. van Schwartzenberg. Het eenklaviersorgel is in 1849 gemaakt door L. van Dam & Zonen uit Leeuwarden.

Pieter Ploeger

Pieter Ploeger (Meeden, 1951) woont in Lekkum en heeft een atelier in Leeuwarden. Hier maakt hij schilderijen en daarnaast drukt hij er zijn houtsnede prenten. Zijn werk gaat over de beleving van de werkelijkheid en hoe deze voortdurend verandert naarmate we afstand nemen of dichterbij komen. www.ploeger-kunst.nl